УДК 711.4(477.44-21)

В. В. Швець,
Д. А. Білоус

ПРОБЛЕМАТИКА АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКИХ ЦЕНТРІВ ПРИМІСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ВІННИЦЬКОЇ ОТГ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *Роботу присвячено проблематиці архітектурно-просторового розвитку громадських центрів приміських поселень Вінницької ОТГ. Розглянуто основні проблеми, зокрема хаотичну забудову, недостатню інтеграцію з міською структурою, дефіцит якісних громадських просторів та транспортну ізольованість. Акцент зроблено на необхідності комплексного підходу до планування, що включає просторову організацію, розвиток соціальної інфраструктури та створення комфортного середовища для мешканців. Запропоновано стратегічні напрямки удосконалення громадських центрів, спрямовані на підвищення їх функціональності та привабливості.*

Ключові слова: *архітектурно-просторовий розвиток, громадські центри, приміські поселення, Вінницька ОТГ, урбаністичне планування, громадський простір, соціальна інфраструктура, інтеграція територій, сталий розвиток, просторове планування.*

Abstract. The work is dedicated to the issues of architectural and spatial development of public centers in suburban settlements of the Vinnytsia United Territorial Community (UTC). The main problems are considered, including chaotic development, insufficient integration with the urban structure, a lack of high-quality public spaces, and transport isolation. Emphasis is placed on the necessity of a comprehensive planning approach that includes spatial organization, the development of social infrastructure, and the creation of a comfortable environment for residents. Strategic directions for improving public centers are proposed, aimed at enhancing their functionality and attractiveness.

Keywords: Architectural and spatial development, public centers, suburban settlements, Vinnytsia UTC, urban planning, public space, social infrastructure, territorial integration, sustainable development, spatial planning.

Розвиток приміських територій є невід'ємною складовою урбанізаційних процесів, що характеризуються активною трансформацією просторової організації та функціональної структури населених пунктів. Громадські центри приміських поселень Вінницької ОТГ відіграють ключову роль у формуванні соціального каркасу агломерації, забезпечуючи концентрацію адміністративних, комерційних, культурних та рекреаційних функцій. Однак у сучасних умовах їхній розвиток супроводжується низкою викликів, серед яких хаотична забудова, недостатня інтеграція з міською системою, дефіцит якісних громадських просторів та слабка транспортна доступність. Особливо гостро ці проблеми проявляються у таких населених пунктах, як Вінницькі Хутори та Стадниця. Вінницькі Хутори, які адміністративно належать до Вінницької міської громади, фактично розвиваються як самостійне приміське поселення з активним житловим будівництвом. Однак зростання населення не супроводжується належним розвитком громадських просторів та соціальної інфраструктури. Центр села є маловиразним, забудова хаотична, а пішохідні та рекреаційні зони недостатньо розвинені. Відсутність цілісної концепції просторового планування призводить до дисбалансу між житловими зонами, комерційною забудовою та громадськими просторами[1]. У свою чергу, Стадниця, розташована на схід від Вінниці, має значний потенціал для розвитку завдяки мальовничому природному середовищу та територіальній близькості до обласного центру. Однак громадський центр села залишається неорганізованим: бракує якісних громадських просторів, відсутня єдина концепція розвитку центральної частини, а транспортна доступність ускладнена через незбалансовану інфраструктуру.

Актуальність даного дослідження полягає в розробці ефективних підходів до архітектурно-просторового розвитку громадських центрів приміських поселень Вінницької ОТГ, що базуються на принципах сталого розвитку, функціональної збалансованості та високої якості міського середовища [2]. У межах роботи буде здійснено детальний аналіз проблематики розвитку цих центрів та запропоновано стратегічні напрямки їх удосконалення, зокрема оптимізацію просторової організації, поліпшення транспортної доступності та впровадження сучасних урбаністичних рішень.

Громадські центри приміських поселень значною мірою залежать від їхнього історичного формування, територіального розташування та рівня інтеграції з міською агломерацією. Вінницькі Хутори та Стадниця мають відмінні передумови для розвитку, однак стикаються зі схожими викликами, зокрема з недостатньою організацією громадського простору, хаотичною забудовою та проблемами транспортної доступності.

У Вінницьких Хуторах, які за останнє десятиліття стали одним із найбільш динамічно забудовуваних приміських районів, відсутня чітка ідентифікація громадського центру [3]. Основна інфраструктура

розосереджена вздовж головної дороги, що створює дисбаланс у функціональному зонуванні території. Відсутність чітко організованих пішохідних зон, рекреаційних просторів і достатньої кількості місць для проведення громадських заходів знижує якість середовища для мешканців. У Стадниці, незважаючи на наявність адміністративних та освітніх установ, громадський центр не виконує повноцінних функцій через його слабку просторову організацію. Головні громадські об'єкти розташовані без врахування загальної містобудівної концепції, що ускладнює доступність та знижує ефективність їх використання. Крім того, через відсутність якісного благоустрою центральна частина населеного пункту не є привабливою для соціальної взаємодії мешканців.

Основними проблемами, що гальмують розвиток громадських центрів у Вінницьких Хуторах та Стадниці, є відсутність чіткої концепції просторового розвитку, що проявляється у територіальній розрізненості громадських об’єктів, хаотичній забудові та невизначеності зонування. Недостатній рівень благоустрою громадських просторів, зокрема брак облаштованих площ, пішохідних зон та місць для проведення масових заходів, обмежує можливості соціальної взаємодії. [4] Суттєвою проблемою є транспортна доступність, що включає відсутність зручних транспортних вузлів, належної інфраструктури для велосипедистів і пішоходів. Дефіцит соціальної інфраструктури, зокрема нестача об'єктів освіти, культури, спорту та дозвілля, знижує якість життя мешканців. Окрім цього, слабка інтеграція з міською структурою, що проявляється у недостатній зв’язності транспортної та функціональної мережі з Вінницею, ускладнює розвиток цих приміських територій.

Для забезпечення сталого архітектурно-просторового розвитку громадських центрів необхідно розробити комплексні містобудівні заходи. Важливим є формування цілісної просторової концепції, що включає визначення чітких меж громадських центрів, оптимізацію функціонального зонування та комплексне планування соціальної інфраструктури [5]. Розвиток громадських просторів передбачає створення багатофункціональних громадських площ з урахуванням потреб різних вікових груп, організацію сучасних рекреаційних зон та зелених насаджень, а також інтеграцію елементів комфортного міського середовища, таких як вуличне освітлення, лавки та навіси.

Важливим напрямом є покращення транспортної доступності, що включає розвиток громадського транспорту та велосипедної інфраструктури, організацію зручних пішохідних зв’язків між ключовими об’єктами та оптимізацію дорожньо-транспортної мережі для зниження заторів [6]. Необхідним є розвиток соціальної інфраструктури шляхом будівництва нових навчальних, культурних і спортивних закладів, модернізації існуючих адміністративних будівель та їх адаптації до сучасних потреб, а також створення умов для розвитку підприємництва та місцевого бізнесу. Інтеграція громадських центрів у загальноміську систему має здійснюватися через розвиток транспортних коридорів, що з’єднують приміські населені пункти з Вінницею, узгодження стратегії розвитку з генеральним планом міста та використання сучасних цифрових технологій для управління розвитком територій.

Таким чином, розвиток громадських центрів приміських поселень, таких як Вінницькі Хутори та Стадниця, потребує комплексного підходу, що включає містобудівне планування, підвищення якості громадських просторів, розвиток транспортної та соціальної інфраструктури. Впровадження запропонованих заходів сприятиме не лише покращенню якості життя мешканців, а й гармонійному інтегруванню приміських територій у загальноміську систему Вінницької ОТГ [7].

Розвиток громадських центрів у приміських поселеннях Вінницькі Хутори та Стадниця демонструє позитивні тенденції інтеграції цих територій у загальноміську систему Вінниці. Вінницькі Хутори стали одним із перших населених пунктів України, де активно впроваджується безбар’єрна інфраструктура, що значно покращує якість громадського простору та транспортну доступність. Реалізація проєктів із розбудови тротуарів, облаштування зупинок громадського транспорту, створення безпечних пішохідних переходів і зон заспокоєння руху сприяє комфортному пересуванню мешканців. Крім того, формування сучасних громадських просторів із врахуванням потреб різних вікових груп дозволяє забезпечити сприятливе середовище для соціальної взаємодії та розвитку локальних ініціатив.

Стадниця, зі свого боку, має потужний культурний потенціал завдяки діяльності народних аматорських колективів та розвиненій культурно-дозвіллєвій інфраструктурі. Проте просторове планування населеного пункту потребує вдосконалення для підвищення ефективності використання громадських центрів. Важливим є створення якісно організованих громадських зон із сучасним благоустроєм, що сприятиме покращенню якості життя мешканців та підвищенню привабливості території [8].

Попри позитивні зміни, обидва населені пункти стикаються з рядом викликів, зокрема хаотичною забудовою, недостатньою кількістю сучасних рекреаційних просторів, транспортними проблемами та слабкою інтеграцією з міською структурою Вінниці. Відсутність чіткої містобудівної концепції ускладнює ефективне планування територій, що вимагає розробки комплексних рішень із врахуванням перспективного розвитку.

Для подальшого розвитку громадських центрів необхідно реалізувати комплекс заходів, які включають створення єдиної просторової концепції, розвиток соціальної інфраструктури, покращення транспортної доступності та гармонізацію міської та приміської забудови [9]. Важливим аспектом є також активна участь громади у плануванні простору, що дозволить сформувати комфортне та безпечне середовище для мешканців.

Впровадження запропонованих рішень сприятиме не лише покращенню якості життя населення, а й розвитку сучасного громадського середовища, що відповідатиме європейським стандартам міського планування. Це забезпечить сталий розвиток Вінницьких Хуторів та Стадниці як повноцінних інтегрованих

частин Вінницької міської агломерації, підвищуючи їхню інвестиційну привабливість і сприяючи соціально-економічному зростанню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування і забудова територій. – Київ: Мінрегіон України, 2019. – 176 с.
2. Кривонос Р. А. Теоретико-методологічні засади розвитку приміських територій в умовах урбанізації // Містобудування та територіальне планування. – 2020. – Вип. 74. – С. 38–45.
3. Мазур Л. О. Проблеми розвитку приміських зон: український і зарубіжний досвід // Урбаністичні студії. – 2021. – № 5. – С. 112–123.
4. Офіційний сайт Вінницької міської ради. Стратегія розвитку громади. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.vmr.gov.ua. Дата доступу: 20.03.2025.
5. Петришин Г. П. Просторовий розвиток малих міст та приміських територій: проблеми і перспективи // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2020. – № 58. – С. 88–95.
6. Саух І. В. Сучасні тенденції розвитку громадських просторів у приміських поселеннях України // Архітектурний вісник. – 2022. – № 2(48). – С. 54–63.
7. Статистичний збірник «Вінниця у цифрах – 2024». Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця, 2024. – 120 с.
8. Шевчук В. М. Інтеграція приміських територій у структуру міста: методи та виклики // Просторове планування та урбаністика. – 2023. – № 3. – С. 24–31.
9. Яковлєв Є. В. Розвиток громадських центрів у приміських зонах: європейський досвід та українські реалії // Журнал містобудування та архітектури. – 2021. – № 1(12). – С. 76–85.

Швець Віталій Вікторович **–** канд. тех. наук, доцент. завідувач кафедри будівництва, міського господарства та архітектури,, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, v.shvets@vntu.edu.ua

Shvets Vitaliy – PhD*., associate professor of Department construction, urban and architectural, Vinnytsia National Technical University.*, v.shvets@vntu.edu.ua

Білоус Дмитро Анатолійович – студент четвертого курсу, групи БМ-21б, Факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, bilousd1524@gmail.com

Bilous Dmytro Anatoliyovych – fourth-year student of BM-21b group, Faculty of Civil Engineering, Civil and Ecological Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, bilousd1524@gmail.com